

**ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ԵՎ ՆՈՐԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆ**

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ 10-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ

ԹԱՄԱՐԱ ԹՈՎՄԱՍՅԱՆ

2021

Հեղինակի կողմից

10-րդ դասարանի հայոց լեզվի դասընթացն ունի գործնական ուղղվածություն, հետևաբար համապատասխան լեզվական գիտելիքները պետք է նպաստեն սովորողների կապակցված խոսք կառուցելու, ստեղծագործական, վերլուծական, հետազոտական կարողությունների զարգացմանը:

Բարձր դասարանների հայոց լեզվի ուսուցման հիմնական խնդիրներից մեկն այսօր վարժությունների այնպիսի համակարգի մշակումն ու կիրառումն է, որը պետք է նպաստի սովորողների մտավոր կարողությունների զարգացմանը և մտածողական գործունեության ակտիվացմանը:

Այդ նպատակով էլ մեր կողմից կազմված 10-րդ դասարանի հայոց լեզվի չափորոշիչն, ծրագրերին համապատասխանող սույն ուսումնական նյութերի փաթեթը ոչ միայն լրացնելու է դասագրքում եղած առաջադրանքների պակասը, այլև տարաբնույթ աշխատանքների կատարման հնարավորություն է ընձեռու սովորողին՝ չափորոշյով սահմանված կարողունակություններին ու վերջնարդյունքներին համապատասխան: Առաջադրանքները կատարելիս սովորողները հանդես կբերեն յուրացրած լեզվական գիտելիքներն ինքնուրույն և ակտիվ կերպով կիրառելու գործնական կարողություններ ու հմտություններ, ինչպես նաև կնպաստի գրական հայերենին գործնականում տիրապետելուն և մասնագիտական լեզվական կարիքները բավարարելուն:

Բացի սովորողների վերարտադրողական կարողությունների զարգացումից, ստեղծված սույն ուսումնական նյութը կնպաստի նաև սովորողների ստեղծագործական մտածողության, դիտողականության, երևակայության, համեմատելու, ընդհանրացնելու, դասակարգելու, վերլուծելու կարողությունների զարգացմանը:

Ժողովածուի վարժությունները և առաջադրանքներն ընդգրկում են ժամանակակից հայոց լեզվի հնչյունաբանությանը, բառագիտությանը, բառակազմությանը, լեզվի պատմությանը, նրա զարգացման փուլերին, գրաբարի, միջին հայերենի, արդի հայերենի ձևաբանությանը և շարահյուսությանը, ինչպես նաև տեքստի կառուցվածքին, բառարանագիտությանը վերաբերող նյութեր:

Յուրացման համար կազմվել են այնպիսի առաջադրանքներ, որոնք հնարավորինս ապահովում են սովորողի անհրաժեշտ գիտելիքների գործնական իրացումը՝ ըստ նրանց ընկալողական կարողունակություններին համապատասխան: Վարժություններն իրենց բո-վանդակային ծավալով, տարաբնույթ առաջադրանքներով ձևավորում են անհրաժեշտ չափանիշներ սովորողի և՛ ուսումնական պատրաստվածությունը, և՛ ինքնուրույն մտածելու, տրամաբանելու ունակությունը ստուգելու, բացահայտելու համար:

Սովորողների կողմից ուղղագրական և կետադրական կանոնների յուրացումն ապահովելու նպատակով ներառվել են տեքստեր, որոնց ընտրության ժամանակ հաշվի է առնվել ոչ միայն դրանց ուսուցողական, այլև գեղարվեստական, դաստիարակչական նշանակությունը. հատվածներն ընտրվել են հայ և այլազգի անվանի հեղինակների ստեղծագործություններից:

Այսպիսով՝ առաջադրանքներն այնպես են կազմված, որ սովորողին մղում են ոչ թե մեխանիկական աշխատանք կատարելու, այլ խթանում ու հարստացնում են նրանց լեզվական գիտելիքները գործնականորեն կիրառելու կարողությունը: Վարժությունները կարող են կիրառվել ինչպես բանավոր, այնպես էլ գրավոր ուսուցման նպատակով: Այն նաև հարուստ նյութ է ուսուցանող գնահատման համար:

Թամարա Թովմասյան

ԲԱԺԻՆ 1. ՀԱՅՈՑ ԼԵՂՎԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմա 1. Հայոց լեզվի ծագումը և դիրքը աշխարհի լեզուների մեջ:

1. Հնդեվրոպական լեզվաընտանիքի ճյուղեր և նրանց մեջ մտնող լեզուներ թվարկիր:

2. Տեքստից օգտվելով՝ կազմիր հնդեվրոպական լեզուների տոհմաձառը քո պատկերացմամբ: http://www.varjaran.am/book/10-id%20dasaran/humanitar/hayoc%2010_0.pdf, էջ 5-6:

3. Գտիր և երկայուն աղյուսակում տեղադրիր հայերենին ցեղակից և ոչ ցեղակից լեզուները:

Հունարեն, վրացերեն, հունգարերեն, գերմաներեն, ֆիններեն, իտալերեն, էստոներեն թուրերեն, հունգարերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն, ռուսերեն, ճապոներեն, իսպաներեն, ադրբեջաներեն, բելառուսերեն, տաջիկերեն, հնդկերեն, ասորերեն, պարսկերեն, ուզբեկերեն, արխազերեն, շվեդերեն, դանիերեն, քրդերեն, ալբաներեն, արաբերեն, ուկրաիներեն, լեհերեն, եբրայերեն, պորտուգալերեն, տիբեթերեն, նորվեգերեն:

Հայերենին ցեղակից լեզուներ	Հայերենին ոչ ցեղակից լեզուներ

4. Կազմիր տրված տեքստի սեղմագիրը:

Աշխարհում երեք հազարից ավելի կենդանի և մեռած լեզուներ կան:

Գիտնականները պարզել են, որ լեզուներ կան, որոնք առաջացել են միևնույն հիմք լեզվից կամ նախալեզվից: Այդ դեպքում ասում են, որ լեզուները ցեղակցական կապեր ունեն: Ցեղակից լեզուները խմբավորվում են լեզվաընտանիքների մեջ: Այսպես, օրինակ, հունարենը, գերմաներենը, անգլերենը, ֆրանսերենը, ռուսերենը, իսպաներենը, իտալերենը, հինդին, պարսկերենը և բազմաթիվ այլ լեզուներ մտնում են հնդեվրոպական լեզվաընտանիքի մեջ: 19--րդ դարում լեզվաընտանիքն այդպես կոչվեց, քանի որ այս լեզուներով խոսողները զբաղեցնում էին Հնդկաստանից մինչև հեռավոր Իսլանդիա ընկած տարածքները:

Հայերենը պատկանում է հնդեվրոպական լեզվաընտանիքին:

Հնդեվրոպական լեզվաընտանիքից բացի կան նաև ուրիշ լեզվաընտանիքներ: Այսպես, օրինակ, հունգարերենը, ֆիններենը, էստոներենը և այլ լեզուներ կազմում են ֆիննաուգրական լեզվաընտանիքը, թուրքերենը, ադրբեջաներենը, ղազախերենը, ուզբեկերենը մտնում են թուրքական լեզվաընտանիքի, արաբերենը, ասորերենը, եբրայերենը՝ սեմական, վրացերենը, աբխազերենը՝ իբերակովկասյան, չինարենը՝ չին-տիբեթական լեզվաընտանիքների մեջ:

Լեզվաընտանիքի մեջ մտնող լեզուները ցեղակցական տարբեր մերձավորություն ունեն: Ըստ մերձավորության աստիճանի լեզուները խմբավորվում են ճյուղերի կամ խմբերի մեջ: Օրինակ՝ ռուսերենը, ուկրաիներենը, բելառուսերենը, լեհերենը, բուլղարերենը, չեխերենը, սլովակերենը, սերբերենը մտնում են հնդեվրոպական լեզվաընտանիքի սլավոնական խմբի մեջ: Այս լեզուները մերձավոր ցեղակիցներ են, և դրանցով խոսողները բավական լավ հասկանում են իրար: Այդպես էլ գերմաներենը, անգլերենը, շվեդերենը, դանիերենը մտնում են գերմանական ճյուղի մեջ, իտալերենը, ֆրանսերենը, իսպաներենը, ռումիներենը, պորտուգալերենը՝ ռոմանական, պարսկերենը, քրդերենը, հինդին՝ հնդիրանական ճյուղերի մեջ և այլն:

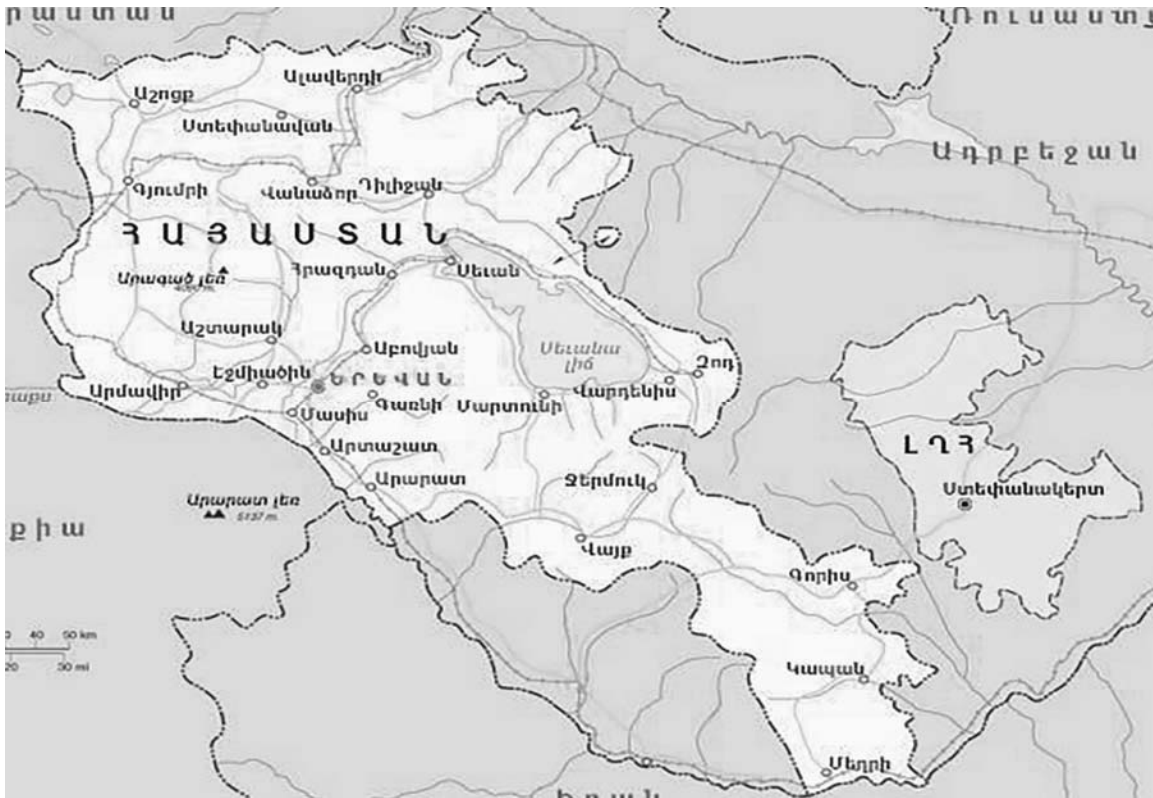
Հայերենը հնդեվրոպական լեզվաընտանիքի ինքնուրույն ճյուղ է: Հայերենը միայնակ կազմում է հայկական խումբը (երկու լեզուներ ևս՝ հունարենը և ալբաներենը, ինքնուրույն ճյուղեր են կազմում):

Հնդեվրոպական լեզուների մեջ հայերենի տեղը որոշելու հարցում վճռական դեր է խաղացել Ստրասբուրգի համալսարանի պրոֆեսոր, գերմանացի հայագետ Հայնրիխ Հյուբշմանը: Այդ տեսակետը նա հիմնավորել է իր «Հնդեվրոպական լեզուների շրջանում հայերենի դիրքի մասին» ծավալուն հոդվածի մեջ (1875 թ.): Մինչ այդ սխալ կարծիք կար, թե հայերենը իրանյան լեզու է (թյուրիմացության պատճառը հայերենի և պարսկերենի բառային մեծաթիվ ընդհանրություններն էի:

5. Ո՞ր լեզվաընտանիքին են պատկանում՝

ա) Հայաստանում ապրող ազգային փոքրամասնությունների լեզուները (ռուսներ, հույներ, եզդիներ, քրդեր, ասորիներ, ուկրաինացիներ, հնդիկներ)

բ) Հայաստանին հարևան երկրների լեզուները:

6. Դասավորի՛ր պարբերություններն ըստ տրամաբանական հաջորդականության:

1. Հայոց լեզվի մեջ հնդեվրոպական կամ բնիկ բառերը ամենահինն են, շուրջ 5000 տարեկան: Այդ բառերի մեջ շատ են բույսերի և պտուղների անուններ՝ *ծառ, բույս, խոտ, գարի, ծաղիկ, բարդի, եղևնի, բողկ, դեղձ, ծիրան, ընկույզ, մոշ, սունկ* և այլն, կենդանիների և թռչունների անուններ՝ *այծ, եգ, գառ, աքաղաղ, հավ, մաքի, աղվես, արջ, բորենի, լուսան, ոզնի, ծիծեռնակ, կռունկ, իժ, օձ* և այլն. բոլորը Հայկական լեռնաշխարհին են վերաբերում: Բնիկ հայերեն են նաև գյուղատնտեսությանը և կենցաղին վերաբերող *մածուն, թան, չիր, գինի, արոտ, արոր, արտ, գոմ, թակ* և բազմաթիվ այլ բառեր:

2. Հայոց լեզուն հայ ժողովրդի պատմության մշտական վկան է: Հայոց լեզուն վկայում է Հայկական լեռնաշխարհում վաղնջագույն ժամանակներից հայերի տարածված լինելու, ինչպես և նրանց հին ու նոր հարևանների մասին:

3. Դարերի ընթացքում հայոց լեզուն շատ փոխվեց, ձևափոխվեցին նաև մայր լեզվից ժառանգված բառերը: Որքան էլ փոփոխվեցին նրանք, միևնույն է, այսօր էլ իմացվում է, որ հնդեվրոպական են, մայր լեզվից եկող: Այդ բառերը կոչվում են բնիկ հայկական: Ահա

դրանցից մի քանիսը՝ *հայր, մայր, եղբայր, քույր, որդի, դուստր, թոռ, աչք, ականջ, լեզու, քար, ջուր, լույս* և այլն:

4. Երբ հայկական ցեղերը, լիովին անջատվելով հնդեվրոպական մայր ժո-ղովրդից, հնքնություն կյանք էին վարում, հարաբերության մեջ մտան հարևան այլալեզու ցեղերի ու ժողովուրդների հետ, և լեզվական փոխազդեցություններ տեղի ունեցան: Լեզվական այդ շերտերը պահպանվել են հայերենում: Բայց, իհարկե, հայոց լեզվի առանցքը, հիմնական բառապաշարը և քերականությունը մայր լեզվից ժառանգվածն է:

Ըստ Ռ. Իշխանյանի «Պատկերազարդ պատմություն հայոց» գրքի

- 1) 2. 4. 3. 1
- 2) 1. 3. 2. 4
- 3) 2.4.1.3
- 4) 2. 3. 1. 4

Թեմա 2. Մեսրոպ Մաշտոցը և հայ գրերի գյուտը

1. Կարդա՛ տեքստը և ստացած տեղեկությունները դասակարգիր աղյուսակի համապատասխան բաժնում (ընթերցելու համար անցե՛ք հետևյալ [հղումով՝](https://akunq.net/am/?p=27729) <https://akunq.net/am/?p=27729>, <https://hy.wikipedia.org/wiki>):

✓	-	+	!

✓ - գիտեմ

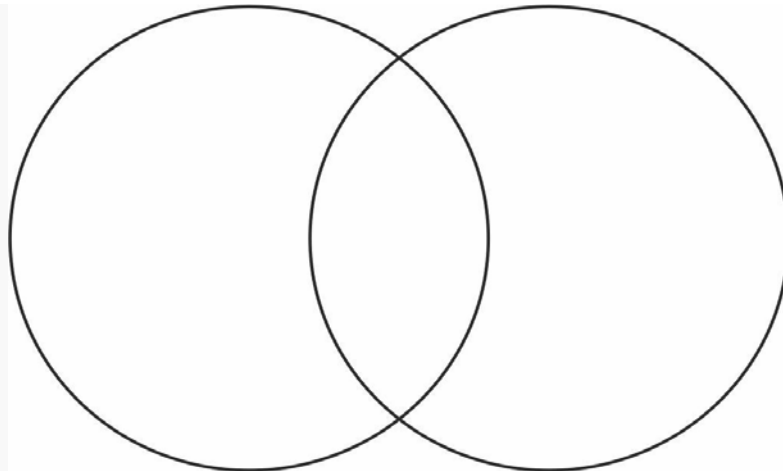
- - իմ իմացածին հակասում է

+ - նոր տեղեկություն է

! - քննարկման կարիք ունի

2. Գրի՛ր էսսե՝ «Սերունդների գրական ժառանգությունը՝ որպես մշակութային արժեք» թեմայով:

3. Համառո՛տ ներկայացրու հայոց լեզվի զարգացման փուլերը՝ դրանց տարբերություններն ու ընդհանրությունները գրանցելով վե՛նի տրամագրում: Ընթերցելու համար անցի՛ր հետևյալ հղումով՝ <http://www.varjaran.am/book/10-i> (< լեզու 10, Լ. Եզեկյան, Ա. Սարգսյան, Ռ. Սաքապետոյան, Մակմիլան-Արմենիա, 2009, էջ 8):

4. Տրված գրաբարյան տե՛քստը կարդա և փոխադրի՛ր արևելահայերենի:

Ճառ Վարդանայ

Արդ աղաչեմ զձեզ, ո՛վ քաջ նիզակակիցք իմ, մանաւանդ զի բազումք ի ձէնջ լաւագոյնք էք քան զիս արութեամբ, եւ գահու ի վեր ըստ հայրենի պատուոյն. բայց յորժամ ձերով կամօք եւ յօժարութեամբ առաջնորդ եւ զօրագլուխ ձեզ կացուցէք, հեշտ եւ բաղձալի թուեսցին բանք իմ ի լսելիս մեծամեծաց եւ ի փոքունց: Մի՛ երկուցեալ զանգիտասցուք ի բազմութենէ հեթանոսացն, եւ մի յահագին սրոյ առն մահկանացուի զթիկունս դարձուսցուք. զի եթէ տացէ Տէր յաղթութիւն ի ձեռս մեր, սատակեսցուք զգօրութիւն նոցա, զի բարձրացի կողմն ճշմարտութեան. եւ եթէ հասեալ իցէ ժամանակ կենաց մերոց սուրբ մահուամբ պատերազմիս, ընկալցուք խնդութեամբ սրտիւ. բայց միայն յարութիւնս քաջութեան՝ վատութիւն մի՛ խառնեսցուք:

Եղիշէ, Վասն Վարդանայ եւ Հայոց պատերազմին (Վարդանի և հայոց պատերազմի մասին)

2. Նշի՛ր ճիշտ տարբերակները.

Մաշտոցի ստեղծած հայկական այբուբենի հիմնական սկզբունքները հետևյալներն են.

ա) Մաշտոցն ընտրեց տառերի միասին գրություն, տառերը չեն գրվում հատիկ-հատիկ և առանձին:

բ) մեկ տառին մեկ հնչյուն, մեկ հնչյունին՝ մեկ տառ

գ) առաջընթաց հորիզոնական գրություն

դ) տառային և հնչյունային գիր

ե) տարրորոշիչ նշանների բացակայություն

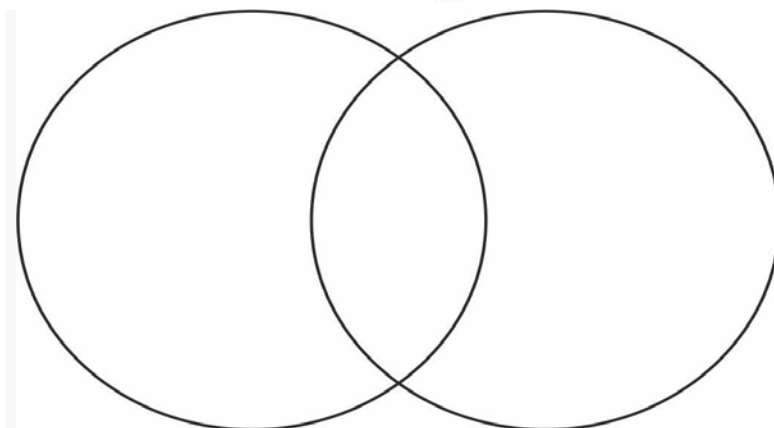
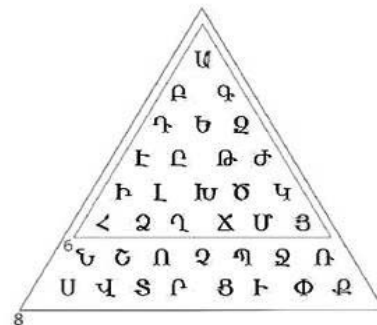
զ) հնչյունային գիր

է) Մաշտոցն ընտրեց տառերի անջատական գրություն, տառերը գրվում են հատիկ-հատիկ և առանձին:

3. Համառո՛տ ներկայացրո՛ւ՝ որոնք են հայոց լեզվի զարգացման գրային շրջանի փուլերը և ժամանակային ինչպիսի՛ ընդգրկում ունեն:

4. Համեմատի՛ր և գտի՛ր տարբերություններ գրաբարի և արևելահայերենի հնչյունական կազմերի միջև, նշի՛ր տարբերությունները:

Ա ₁	Բ ₂	Գ ₃	Դ ₄	Ե ₅	Զ ₆
Է ₇	Ը ₈	Թ ₉	Ճ ₁₀	Ի ₁₁	Լ ₁₂
Խ ₁₃	Ծ ₁₄	Կ ₁₅	Հ ₁₆	Ձ ₁₇	Ղ ₁₈
Ճ ₁₉	Մ ₂₀	Յ ₂₁	Ն ₂₂	Շ ₂₃	Ո ₂₄
Չ ₂₅	Պ ₂₆	Ջ ₂₇	Ռ ₂₈	Ս ₂₉	Վ ₃₀
Տ ₃₁	Ր ₃₂	Յ ₃₃	Ի ₃₄	Փ ₃₅	Ք ₃₆

5. Բնագի՛րը փոխադրիր արևելահայերենի՝ օգտվելով տրված բառարանից:

«Առն, զոր ի նախակարգ բանիս¹ նշանակեմք, վասն որոյ և փոյթ արարեալ մեր պատմելոյ², էր Մաշտոց անուն, ի Տարօնական գաւառէն, ի Հացեկաց գեղջէ, որդի առն երանելոյ Վարդան կոչեցելոյ: Ի մանկութեան տիսն³ վարժեալ հելլենական դպրութեամբն, եկեալ հասեալ ի դուռն⁴ Արշակունեաց թագաւորաց Հայոց Մեծաց, կացեալ յարքունական դիւանին, լինել սպասաւոր արքայատուր հրամանացն առ հազարապետութեամբն՝ աշխարհիս Հայոց՝ Առաւանայ ուրումն: Տեղեկացեալ և հմուտ եղեալ աշխարհական կարգաց, ցանկալի եղեալ զինուորական արուեստին իւրոց զօրականացն» (Կոր., էջ 36):

1. *Նախակարգ բանի* նախաբան, խոսքի սկիզբ:
2. *Փոյթ արարեալ մեր պատմելոյ* - մենք հոգ տարանք պատմելու, ջանացինք պատմել:
3. *Ի մանկութեան տիսն* - մանկության տարիներին, մանուկ հասակում:
4. *Եկեալ հասեալ (էր) ի դուռն-եկել* հասել էր դռանը, այն է՝ պալատը, արքունիքը:

6. Առանձնացրո՛ւ բնագրի առաջին երեք նախադասության մեջ գործածված ձայնավորները, որոշի՛ր, թե դրանցից որը քանի անգամ է կիրառված:

«Արք երկու էին ի քաղաքի միում, մին մեծատուն և միւսն աղքատ: Եւ մեծատանն էին հօտք և անդեայք բազում յոյժ, և աղքատին և ոչ ինչ, բայց որոջ մի փոքր, և որոջն հաստատեալ էր ընդ նմա և ընդ որդիս նորա ի միասին, ի հացէ նորա ուտէր և ի բաժակէ նորա ըմպէր և ծոց նորա ննջէր, և էր նորա իբրև զդուստր: Եւ եկն անցաւոր առ այրն մեծատուն, և խնայեաց մեծատունն առնուլ ի հօտից իւրոց և յանդէոց իւրոց. և էառ զորոջ աղքատին և արար առնն եկելոյ կերակուր»:

7. Առանձնացրո՛ւ բնագրի առաջին նախադասության մեջ գործածված բաղաձայնները և բնորոշի դրանք:

«Ձմեռն է անց¹, անձրևք անցին և գնացեալ մեկնեցան: Ծաղիկք երևեցան յերկրի մերում², ժամանակ էհաս յատանելոյ³, ձայն տատրակի լսելի եղև յերկրի մերում, թզենի արծակեաց զբողբոջ իւր, որթք մեր ծաղկեցան և ետուն⁴ զհոտս իւրեանց: Արի՛, ե՛կ, մերձաւոր իմ. գեղեցիկ իմ. աղանի իմ ... Երևեցոյ⁵ ինձ զերեսս քո և լսելի արա ինձ զբարբառ քո, զի բարբառ քո քաղցր է և տեսիլ⁶ քո գեղեցիկ (Երգ երգոց, Բ, 11-14):

1. *էանց* անցավ:
 2. *Յերկրի մերում*-մեր երիթում:
 3. *ժամանակ էհաս յատանելոյ*-հասավ՝ եկավ էտելու՝ էտի ժամանակը:
 4. *Ետուն*-տվին:
 5. *Երևեցո*-ցո՛ւյց տուր:
 6. *Տեսիլ*-տեսք:
-
-
-

8. Տրված բնագրային հատվածը փոխադրի՛ր գրաբարի:

Թեպետ մենք փոքր ածու ենք և թվով շատ սահմանափակ ու զորությամբ թույլ և շատ անգամ օտար թագավորությունների կողմից նվաճված, բայց և այնպես մեր երկրում էլ գրելու և հիշատակելու արժանի շատ սխրագործություններ են կատարվել:

9. Կարդա՛ և սովորի՛ր թեման, հղում՝ <https://ostarmenia.com/hy/>, ներկայացրո՛ւ քո դիրքորոշումը:

10. Ներքոբերյալ տեքստից օգտվելով՝ համեմատի՛ր և նշի՛ր գրաբարի և միջին հայերենի կառուցվածքային տարբերությունները:

Գրաբար	Միջին հայերեն

Միջին հայերենի կառուցվածքը

Գրաբարի համեմատությամբ՝ միջին հայերենի կառուցվածքն ունի հետևյալ առանձնահատկությունները: Հնչույթային համակարգում երկբարբառների մեծ մասը վերածվել է պարզ ձայնավորների, առաջացել են նոր հնչույթներ՝ *ղ* և *ֆ*, տեղի է ունեցել բաղաձայնների բաշխման տեղաշարժ: Ձևաբանության մեջ աստիճանաբար սկսել են գերակշռել կցակա-նության և անջատականության տարրերը: Առաջացել են հոլովման նոր տիպեր (*ոջ, վան, ան, եան*), մեծ չափով ընդլայնվել են ի հոլովման կիրառման շրջանակները, հոլովիչ ձայնավորներն արդեն նախկին դերը չեն կատարել, և յուրաքանչյուր հոլով ստացել է իրեն հատուկ նոր ձայնավորում, սկսել է տարածվել -ում վերջավորությամբ ներգոյականը: Հոգնակի թիվը կազմվել է նոր հոգնակիակերտներով (*եք, ներ, նի, վի, սրան, աի, եան*), որոնք գրաբարում սահմանափակ կիրառություն ունեցող հավաքական մասնիկներ էին:

Խոնարհման համակարգում տեղի է ունեցել ներկա և ապառնի ժամանակաձևերի վերակազմավորում, ժխտականը կազմվել է անորոշ դերբայի և օժանդակ բայի ժխտականի ձևերով՝ չեմ ի գրել: Վերացել է բայի ստորադասական եղանակը, ավելի հստակ արտահայտություն է ստացել բայական սեռի կարգը՝ կրավորական *վ* ածանցի միջոցով, որոշ անկանոն բայեր ձեռք են բերել կանոնավոր խոնարհում:

Շարահյուսական կառուցվածքում նկատելի է որոշիչ – որոշյալի համաձայնության վերացումը, նախադաս որոշիչների գերակշռությունը, բայի տեղափոխությունը հիմնականում նախադասության վերջը, նայ, ու շաղկապների տարածումը և նոր շաղկապների առաջացումը, *առ, ընդ, ըստ, ց* նախդիրների փոխարեն *ի* նախդրի գործածությունը, *զ* նախդրի կիրառության սահմանափակումը միայն հայցական հոլովով:

Բառապաշարի մեջ զգալի տեղ են գրավել պարսկերենից, արաբերենից, թուրքերենից և եվրոպական լեզուներից կատարած նոր փոխառությունները: Խոսակցական լեզվից գրական լեզու են թափանցել նոր բառեր, ոճեր և արտահայտություններ:

11. Բնագի՛րը փոխադրի արևելահայերենի՝ պահպանելով հանգավորումը:

Միջին հայերեն	Արևելահայերեն
<p>Ե՛լ, ե՛կ դու ի քո տանէն, զինչ ելնե արեւն ի մօրէն, Ծագէ լոյս ի քո ծոցէդ, զինչ գարնան կայծակն ի յամպէն. Շատ երէց ու աբեղայ իջուցեր քո սէրն ի բեմէն. Զիս այլ սիրու տէր արիր, ու հանիր իմ հօրն ի տանէն:</p>	

15. Կազմի՛ր նախադասություններ 14-րդ առաջադրանքի թավ գրված բառերով:

16. Փակագծում տրված բառերում ավելացրո՛ւ բաց թողնված է, ե տառերը և տեղադրի՛ր տեքստի համապատասխան նախադասություններում:

Ջութակի _____ ունկնդիրներին կտրել էին _____ հոգսերից: _____ այդքան մարդ չէր հավաքվել, _____ այդպիսի համերգ երաժշտասերները _____ լսել: Այսպես փոքրիկ ջութակահարը մարդկանց կտրել էր _____ և _____ գործերից ու նետել կախարդական հնչյունների աշխարհ:

(երբև_, ելև_ջները, _ական, չ_ին, առօր_ական, երբևից_, ան_ական)

17. Լրացրո՛ւ բաց թողնված տառերը **օ, ո կամ վո**:

Առ_րյա, փ_ղ, թռչն_րս, շտապ_գնություն, ան_րգանական, բար_րություն, բար_րակ, անդ_րություն, աման_րյա, **ան_րինական**, ան_րսալի, **ան_գուտ**, _րբանոց, հայ_րդի, _վքեր, **ան_րեն**, _դանավ, սալոր_ղի, **քնքշ_րեն**, _րոնեժ, ան_գտակար, _տանա_ր, **դեղնագ_ծ**, _րրան, մի_րինակ, ամենա_րակյալ, **ջր_րինեք**, զին_ր, _լգա, ամեն_րյա, **ան_թևան**, մեղմ_րոր, ջր_րինեք, օր_րոց, տափ_ղակ, հանր_գուտ, _լգա, **րմիզդուխտ**, _ղրկան, _ղական:

18. Համապատասխանեցրո՛ւ բառերն իրենց նշանակություններին:

Յուրօրինակ	նախնական, սկզբնական օրինակ
անօրինակ	միատեսակ, ձանձրալի
միօրինակ	ուրիշներին չնմանվող,
բնօրինակ	անսովոր, անհամեմատելի

21. Փակագծում տրված բառերում ավելացնո՛ւ բաց թողնված *օ*, *ո* տառերը և տեղադրե՛իր տեքստի համապատասխան նախադասություններում:

Երկնքից _____ ժպտաց արեգակը, _____ սար ու ձոր,
 արթնացրեց ծաղիկներին: Կակաչը բացեց _____ աչքերը, _____ նազեց
 մանուշակը....: Ձմռան _____ ամիսներից հետո բլուրը, _____
 միմյանց, ուրախ համերգով ասես օրհներգեցին արևին:

(քնքշ_րեն, սև_րակ, մի_րինակ, մեղմ_րեն, ընդ_րինակելով, ոսկեզ_ծեց, նրբ_րեն, տրտմ_րոր)

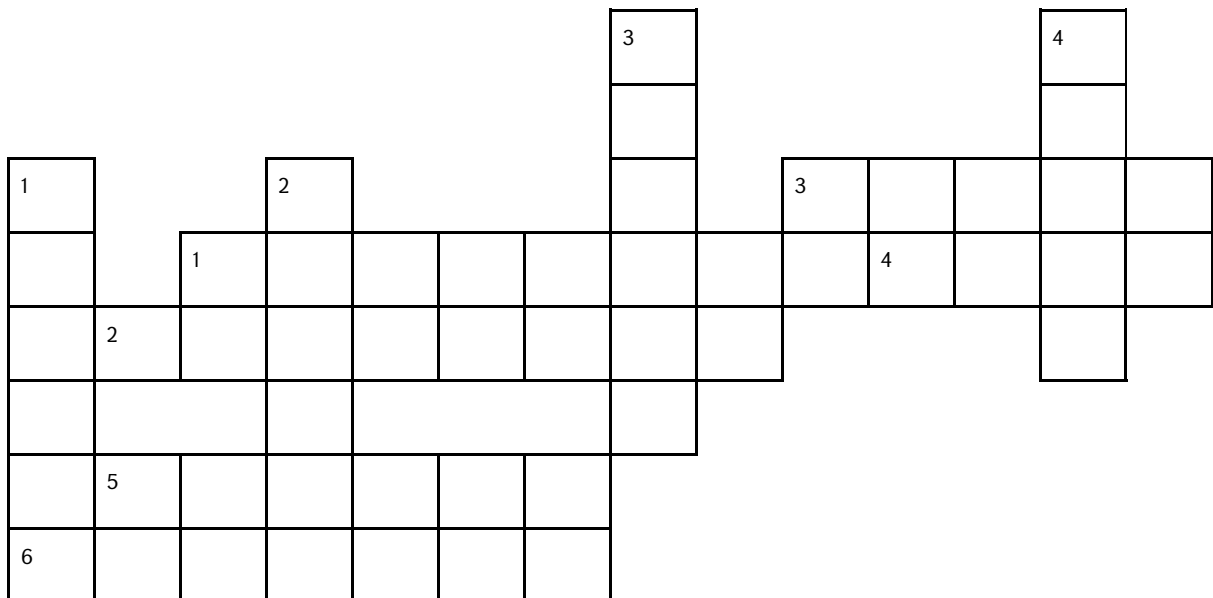
2. Լրացրո՛ւ խաչբառը՝ օգտագործելով *է*-ի և *օ*-ի ուղղագրության բառեր: Հղում՝ <https://www.list.am/item/11106956> (Գ. ՄԿՐՏՉՅԱՆ, Թ. ԹՈՎՄԱՍՅԱՆ, Հայոց լեզու, Վարժությունների և առաջադրանքների ժողովածու, Երևան, 2018, «Կռունկ գրատուն» 310 էջ)

Ուղղահայաց

1. Ամենօրյա բառի հոմանիշը: 2. Օր օրի վրա: 3. Կեսօր բառի հոմանիշը: 4. Ելնել և իջնել:

Հորիզոնական

1. Օր օրվա հետևից: 2. Աղջկա անուն: 3. Ինչ-որ ժամանակ: 4. Ծաղկի մաս: 5. Դաժան:
6. Անօրինական:

23. Լրացրո՛ւ բաց թողնված տառերը և այդ բառերով նախադասություններ՝ կազմիր:

Ամառային լուսնկա գիշեր էր: Հարավից փչում էր մեղմ___րոր սյուրքը: Լուսնի անրջային լույսով ___ր ___ղողված Ձիթավի ընդարձակ դաշտավայրը, որ մեղմ___րեն փովել էր շղարշային կաթնամշուշի մեջ: Հագիվ էր նշմարվում հայոց սրբազան գետը՝ Արածանին: Թվում էր՝ անդորրություն է ամենուրեք, բայց դա սոսկ ___րևութական էր: Հայոց գորքը բանակել ___ր այդտեղ՝ Արածանիի ափին: Երկու շքեղ վրան առանձնանում ___ին մյուսներից. մեկը Պապ թագավորի վրանն էր, մյուսը՝ Մուշեղի՝ հայոց սիգապանձ սպարապետի: Բոլորը քնած էին, և միայն կտրիճ պահապաններն էին հսկում բերդի ապահովությունը: Խավարչտին գիշերվա խորհրդավոր լռությունը խախտում էր միայն եղեգների մի___րինակ խշշոցը:

24. Կարդա՛ր և դո՛ւրս գրիր ձայնավոր հնչյունները:

Էռագ հմ եռւիռ հառեհի
Հոսւեռ՝ օսառ հոսառ՝ մեծ
Քառոստոս եռւիռ:
Էս մի որուն էմ որ հորի
Էս մի ձին էմ որ ստուի
Էս մի բերթն էմ որ ձառւի
Հառեհի եռւիռ
Հայաստան:

Էռագ հմ եռւիռ հառեհի
Հոսւեռ՝ օսառ հոսառ՝ մեծ
Լոծւկտոսն եռւիռ:
Էմ սասառն էն ռեգ օսիւի
Էմ էռոստոն էն ռեգ սասիւի
Քոնն էն որոհոն էմ օսիւի
Հառեհի եռւիռ
Հայաստան:

28. Լրացո՛ւ բաց թողնված տառերը: Տեքստից գտի՛ր և դո՛ւրս գրիր է, ե-ի ուղղագրությանը պատկանող բարդ և ածանցավոր բառերը և դրանցով նոր տե՛քստ կազմիր:

Միջօրե էր, աներևակայելի շոգ: Վարդգեսը, որ երկար տարիներ չէր եղել հայրենի գյուղում, նորեկի անհագուրդ հետաքրքրությամբ զբոսնում էր հարազատ վայր...րում: Վեր...լքներով ու վայր...ջքներով ելև...ջող ճանապարհը ծանոթ էր նրան: Ահա երփն...րանգ դաշտերը, որտեղ արածում են գոմեշների նախիրները, Սևանհ...կը որ առատ էլեկտրա...ներգիա է մատակարարում շրջակա գյուղերին, լսվում է ծաղիկների առ...ջներից նեկտար հավաքող մեղուների բզզոցը: Ճանապարհից աջ՝ գետեզրին, հնէաբաններ են աշխատում, որոնք մանր...աբանի բժախնդրությամբ զննում են ինչ-որ պեղված բեկորներ: Առօրեական հոգսերով, կարևոր և ան...ական հարցերով տարված՝ տասը տարի չէր այցելել մանկության բնօրրանը և այժմ դողերոցքով բռնվածի պես տենդագին դիտում էր շուրջբոլորը: Երբև... մտածե՞լ էր, թե այսքան ան...րկբայորեն կապված է հայրենի գյուղին, երբևիցե անդրադարձե՞լ էր, թե որքան ձգող է ծննդավայրը: Ինչևից..., կտրելով բազմերանգ ծաղիկներով պատված բլրակը, հասավ արգավանդ անդաստաններին:

29. Տրված բառերն ու նրանց իմաստները համապատասխանեցրո՛ւ գծերով:

Անէանալ	մանր օրգանիզմներ ուսումնասիրող մասնագետ
Դողերոցք	վերևից ներքև տեղափոխվելու գործողություն
Հնէաբան	չքանալ, անհետանալ
Ելևէջ	հնություններով զբաղվող մասնագետ
Վայրէջք	տարուբերվելով շարժվելու գործողություն
Մանրէաբան	հիվանդություն, որի ժամանակ և՛ մրսում են, և՛ դողում:

32. Առանձին սյունակներով տեղադրիր բառամիջում *ը* ունեցող և չունեցող բառեր և բառերը գործածիր գրավոր շարադրանքում:

Լուս__նկա, երկ__նտրանք, հատ__նտիր, հյուր__նկալ, ակ__նդետ, չ__նկալել, ակ__նթարթ, ինքն__ստինքյան:

Բառամիջում <i>ը</i> ունեցող բառեր	Բառամիջում <i>ը</i> չունեցող բառեր

ԵՐԿՆԶՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

33. Խմբավորել արմատի *յ* և ձայնակապ *յ* ունեցող բառերը:

Խնայողաբար, բարոյագուրկ, խոյահարել, ծառայողական, կայազոր, կայուն, կոյուղի, հայասեր, Հայաստան, հայելի, հայիոյել, հայեցողություն, հայորդի, հմայել, հմայիչ, արքայաբար, բայական, բայաձև, դերբայական, գարնանային, գոյական, դիմակայել, ենթակայություն, թեյաման, թեյարան, խոյակ, հեռակայել, հոյակապ, հոյաշեն, ճայակերպ, մակբայակերտ, մայիս, մնայուն, նայել, շոյել, սփյուռքահայություն, մատյան, մայել, նոյյան, բայական, գոյանալ, հայր, մայրենի:

Արմատի <i>յ</i>	Յ ձայնակապ

34. Տրված բաղադրիչներով կազմի՛ր բառեր՝ կիրառելով / կիսաձայնի ուղղագրության կանոնները:

Սպա և կոյտ ժողովածու և -ում, ընծա և գիր, ծառա և -ող, ծառա և -ություն, հասցե և տեր, հմա և -իչ, ձի և -(ա)վոր, մի և -ակ, մի և -անալ, մնա և -ուն, նախօրե և -ին, վերարկու և -(ա)վոր, ենթակա և -(ա)կան, Ուրարտու և -ում, աղա և -(ա)կան, առկա և -ություն, Արա և -իկ, արդի և -(ա)կան, արքա և որդի, բարո և -(ա)կան, բարո և զուրկ, բացակա և -ություն, սատանա և -(ա)կան, մեծ և միտ, տուր և տես:

35. Փակագծում տրված բառե՛րը տեղադրիր համապատասխան նախադասություններում:

1. Եղբայրս շատ է սիրում _____ ճաշ:
 2. Եկեղեցուց լսվող _____ խաղաղությամբ էր լցնում տատիկիս հոգին:
 3. Հորեղբայրս հաճախ է հիվանդանում _____:
 4. Կենդանաբանական այգում առաջին անգամ տեսա _____:
 5. _____ երկկենցաղ կենդանիներ են:
 6. Ես այդ լուրը լսեցի _____:
 7. Մանկության տարիներին ինձ համար մայրս _____ շատ է կարդացել:
 8. _____ փոքր է _____:
 9. Ես շատ եմ սիրում ձկան _____:
- (Բամիա, ալեյուրիա, փասիան, իշիաս, միլիոն, միլիարդ, խավիար, ռադիո, կրիա, հեքիաթ)՝:

36. Դարձվածքներն համապատասխանե՛ր՝ իրենց իմաստներին:

Կրիայի քայլերով-

Նոյի ագռավ-

Հեքիաթներ պատմել-

Ալեյուրիա կարդալ մեկի գլխին-

(Ճիշտ չխոսել, երկար ու բարակ խրատներ կարդալ, հատուկ հանձնարարությամբ մի փեղ ուղարկված և չվերադարձած մարդ, ծայրաստիճան դանդաղ):

37. Պատմությունից հիշի՛ր անունները և տեղադրի՛ր համապատասխան նախադասություններում: Հղում՝ <https://www.list.am/item/11106956> (Գ. Մկրտչյան, Թ. Թովմասյան, Հայոց լեզու, Վարժությունների և առաջադրանքների ժողովածու, Երևան, 2018, «Կռունկ գրատուն» 310 էջ):

- ա/ Հայոց վերջին թագավորությունը _____ էր:
- բ/ _____ աշխարհամաս է:
- գ/ _____ համարվում է ծագող արևի երկիր:
- դ _____ նշանավոր է ցլամարտով:
- ե/ _____ տաճարը վերանորոգել է Տրդատ ճարտարապետը:
- զ/ _____ ջրվեժը անկրկնելի գեղեցկություն ունի:
- է/ Լևոն Բ-ն _____ հայոց թագավորներից է:

38. Կազմի՛ր բառակապակցություններ *վայրկենաբար, զգուշորեն, բարյացակամ, լռելյայն* բառերով և դրանք գործածի՛ր շարադրության մեջ:

39. Տրված բառազույգե՛րը տեղադրիր համապատասխան նախադասություններում: Հղում՝ <https://www.list.am/item/11106956> (Գ. Մկրտչյան, Թ. Թովմասյան, Հայոց լեզու, Վարժությունների և առաջադրանքների ժողովածու, Երևան, 2018, «Կռունկ գրատուն» 310 էջ):

(հնչուն-հնչյուն, կարկաչուն-կարկաչյուն, խոխոջուն-խոխոջյուն, շառաչուն-շառաչյուն, շաչուն-շաչյուն):

- ա/ Անանիայի ձայնի դյուրի _____ գերեցին ուսանողներին:
- Մարիամի _____ ձայնը գերեց ունկնդիրներին:
- բ/Գետակի _____ երաժշտության էր նման: _____ գետակի ձայնը երաժշտության էր նման:
- գ/ Առվակի _____ լրացրեց բնության հրաշքը: _____ առվակը լրացրեց բնության հրաշքը:
- դ/ Գետի _____ սթափեցրեց նրան: _____ գետը սթափեցրեց նրան:
- ե/ Ջրվեժի _____ խլացրել էր բոլոր ձայները: _____ ջրվեժը խլացրել էր բոլոր ձայները:

40. Կապույտ, կույր, բույր, համբույր, աշխույժ, զգույշ, թույլ, գույն, թույն, ընկույզ, զրույց, հյուր բառերին ածանցներ ավելաննելով՝ կազմի՛ր նոր բառեր:

41. «10-րոպեանոց շարադրանք»-ի մեթոդը կիրառելով՝ նկարագրի՛ր ձեր առավույան թեյի սեղանը:

42. Անգլիա, հեքիաթ, բամիա, օրհորդ, քիմիա, մաթեմատիկա, Ֆրանսիա բառերին ավելացրո՛ւ -ային, -ական ածանցները և գործածի՛ր նախադասություններում:

43. Բաց թողնված տեղերում լրացրո՛ւ յա, իա կամ եա և դրանք գործածի՛ր շարադրության մեջ՝ «Հայրենի տան մոռացված անկյունում» վերնագրով:

Բար....ցական, սառուց....լ, առօր....կան, գործուն....., կր.....,– խավ....ր, առօր...., բամ....., կատար....լ, սար.....կ, ման.....կ, հեք....թասաց, որդի....կ, խարտ....շ, դաստ.....րակություն, Անան....., Սուք....ս, Անդր....ս, Եղ....., Եղ....զար, Երեմ....., քրիստոն.....:

44. Ո՛ր շարքի բոլոր բառերում է գրվում՝ յա, որում՝ իա: Բառաշարքից ընտրի՛ր բառեր և գործածի՛ր գրավոր շարադրանքում:

- ա) բար....ցական, ման....կ, հնգամ....., կղզ....կ
- բ) կր....ա, փաս....ն, օվկ....նոս, խավ....ր
- գ)– մատ....ն, դաստ....րակ, հեք....թասաց, բամ....
- դ) առօր....կան, Երեմ....., կր....., մատ....ն

47. Արտագրի՛ր՝ կետերի փոխարեն ըստ անհրաժեշտության գրելով *յո, իո* կամ *եո*:

Միլ...ն, ամբ...ն, ամ...բա, ակորդ...ն, ավիաց...ն, արդ...ք, տրիլ...ն, արս...մ, Բյուզանդ...ն, բրաբ...ն, սենսաց...ն, պանթ...ն, էքսկուրս...ն, թ...րեմ, ինդուկց...ն, լեզ...ն, կոալից...ն, մարմար...ն, միլ...նավոր, մուլտիպլիկաց...ն, շամպին...ն, չեմպ...ն, պանս...նատ, ռադ...ցանց, քամել...ն, օր...րդ:

48. Արտագրի՛ր՝ կետերի փոխարեն ըստ անհրաժեշտության գրելով *յա, իա* կամ *եա*:

Անց...լ, հեթ...թ, ալելու..., եղ...մ, Ամալ..., Անանա..., Արաքս..., Մար..., Բեն...մին, Բուն...թյան, դաստ...րակ. Եղ..., Երեմ..., Եղ...զարյան, էքսկուրս..., լ...րդ, խավ...ր, Կիլիկ..., Մար...մ, Ազար..., միլ...րդ, միմ...նց, մում...:

Սիս...ն, Սերբ..., վ...րկ...ն, փաս...ն, օվկ...նոս, Օֆել...Սոֆ...:

49. Արտագրի՛ր՝ կետերի փոխարեն ըստ անհրաժեշտության գրելով ու, ույ կամ յու:

Ձգ....շ, ալ....ր, աշխ....ժ, զգ....շանալ, ընկ....գ, թ....ն, թ....նավորել, համբ....ր, համբ....րել, հար....ր, հ....ր, հնչ....ն («գոյակ»), հնչ....ն (ածակ.), ձ....թ, ձ....ն, աղբ....ր, ողկ....գ, աղ....սակ, առ....ծ, ատամնաբ....ժ, արդ....նք, արծաթահնչուն, ար....ն, բ....լ, գ....ժ, գ....ժել, դաշ....ն, դաշ....նա–հարել, ս....նակ, երև....թ, ձ....լարան, մակաբ....ծ, մեղմահնչ....ն, մ....ս, մշակ....թ, մշակ....թային, ողջ....ն, ողջ....նել, պա....սակ, փ....թաջան, երև....թական:

50. Արտագրի՛ր՝ կետերի փոխարեն ըստ անհրաժեշտության գրելով յ:

Է....ական, է....ություն, թե....ել, թի....ակ, Իսրա....ել, մի....ակ, լի....ություն, խնա....ել, կակա....ո, Ռաֆա....ել, ուխտադրու....ժ, կո....ալիցիա, հա....ելազարդ, հի....անալ, մի....այն, Սերգե...., ռա....ունդ, վա....ել, վա....ելել, տի....եզերք, Ուկրա....ինա,մի....անալ. մի....ասին, արխա....իկ, հա....ելի, բա....ոբաբ, գա....իսոն, է....ակ, կա....ուչուկ, Միքա....ել, Նա....իրի, նա....ել, պո....եմ, պո....ետ, ծի....արշավ, տրամվա....:

51. Որոշի՛ր, թե որ բառերում է բաց թողնված երկհնչյուն, իսկ որ բառերում՝ մեկ հնչյուն՝ լրացնելով:

Դ....զն-ինչ, ատամնաբ....ժ, ուխտադր....ժ, Օֆել..., ան....շ, զգ....շ, ար....ն, արդ....ք, թռչ....ն, սր....նք, Ռաֆա....լ, դեղոր....ք, անագոր....ն, Ն....իրի, գա....սոն, դաշ....նահարել, բ....ժարան, երև....թական, Միքա....լ, հեք....թ, մշակ...թային, փ....թաջանորեն . ալելու..., Եպրաքս..., Եղ...:

ԲԱՂԱՁԱՆՆԵՐԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

52. Համեմատի՛ր բաղաձայնների տեսակներն միմյանց հետ, գտի՛ր օրինաչափություններն ու տարբերությունները ներկայացնելով քո նախընտրած կամ ստեղծած գծակարգով:

Ձայնեղ բաղաձայններ	` բ, գ, դ, ձ, ջ, վ, դ, գ, ժ:
Ձայնորդ բաղաձայններ	լ, մ, ն, ռ, ռ, յ:
Խուլ բաղաձայններ	պ, կ, տ, ծ, ճ, փ, ք, թ, ց, Ֆ, խ, ս, շ, հ.
Պարզ խուլեր	` պ, կ, տ, ծ, ճ, ֆ, խ, ս, շ, հ:
Շնչեղ խուլեր	փ, ք, թ, ց, չ

Տե՛ս և հիշի՛ն

Եռաշարք բառաձայններ

Բ-ա-տ

գ-կ-օ

դ-տ-թ

ձ-ժ-գ.

ջ-ճ-չ

53. Բաց թողնված տեղերում համապատասխանաբար լրացրո՛ւ *բ, պ* կամ *փ և ղ* նդգծած բառե՛րը գործածիր «Ձոհված մարտիկի հուշարձանի մոտ» վերնագրով շարադրության մեջ:

Հղ.....անալ, ար...ենալ, որ...ևայրի, Բերո....., թ....րտալ, Գա....րիել, հա....շտա...., որ....., նուր....., եր...ևիցե, ս....րթնել, ս....րդել, դար....., եղ...այր, խա....ել, խարխա....ել, դար....ին, շամ....ուր, եր....., ի....րև, Հակո....., համ....երել, ջրար...ի, համ....ույր, փր....ուր, հա....ճեպ, շա....աթ, որ....., Սերո....., ա....շել, սուր....., սր....ել, աղ....անոց, ցայտաղ....յուր, եղ....այր, ող....., ար....ի:

54. Բաց թողնված մասերում համապատասխանաբար լրացրո՛ւ *գ, կ* կամ *ք*: Որոշ բառեր գործածի՛ր նկարագրական շարադրանքում (գրավոր):

Ա.....ապի, ան....ամ, ավա....., կողպե....., կար....., հա....նել, հան....ափոր, գո....., եր....., զու....ել, թա....ավոր, վարա....ել, վար....., թար....մանել, կարա....., հո....նել, հո....ի, հո....նակի, Օ....սեն, ծա....., ձի....., տարեր....., ճի....., արտասու....., փա....ցնել, ճրա....., մարա....., մար....արե, մար....արիտ, փեղ....., տրտմաշու....., փող....., նորո....ել, շո....., ո....ի, բազրի....., պատարա....., պար....և, սու....., թա....ցնել, ուրա....., օ....նել, վարուցան....., քուլ....., օ.....ուտ:

55. Բաց թողնված տեղերում համապատասխանաբար լրացրո՛ւ դ, տ կամ թ: Մի քանի բա՛ռ գործածիր նախադասությունների մեջ:

Ըն...արմանալ, ժողովուր..., վար..., վր...ովել, խր...վիլակ, ըն...ամենը, ար...ար, ար...են, ար...յունք, թփու..., կար..., ար...ուկ, բար..., բեր..., հար..., բուր..., խն...իր, խոր...ուբոր..., թուղ..., կար...ալ, դա...ար, դր...ել, եր...իկ, եր...ում, զար..., դքա..., լաջվար..., զվար..., լեր...անալ, լյար..., կեն...անի, հաղոր...ել, պա...գարակ, մար..., նյար..., ս...ափվել, եր...ներագ, Նվար..., որ... (ծիճու), որ... (խաղողի վագ), որ...ի, վար..., Վար...ան, վար...ապետ, շքեր..., Վար...գես, օ..., օրիոր..., գնոր..., ար...յոք, ըն...հակառակը, փար...ամ, ըն...հանուր, ըն...ունակ, ըն...ունել:

56. Բաց թողնված տեղերում համապատասխանաբար լրացրո՛ւ ձ, ծ կամ ց: Ընգծված բառերով կազմի՛ր դատողական բնույթի շարադրություն:

Ար...ան, փոր...անք, ար...ակուրդ, վար..., ուր..., փոր..., ասացվա...ք, ընդար...ակ, ատաղ...ագործ, դեր...ակ, դեր...ան, խուր..., գլուխկոն...ի, համար...ակ, բար..., բար...ել, թխվա...ք, բար...ր, խ...կել, առան...ք, դաղ..., դար..., կ...կտուր, դաղ..., դեղ..., դեղ...անիկ, հանդիպակա..., լոր..., ձվա...եղ, որ..., հանդեր..., հինավուր..., լյր...ուն, հար...ակվել, համբար...ել, փոր...անոթ, փայ...աղ, որ..., որ...կալ, օ..., օ...իք, վար..., Համբար...ումյան, ար...ակ, վար...կան, ար...նապատ:

57. Բաց թողնված մասերում համապատասխանաբար լրացրո՛ւ ջ, ճ կամ չ և գրի՛ր ընդգծված բառերի հոմանիշները:

Ար...որս, առ...և, առէ....., աղ...նակ, ամբող....., թարթի....., ծխամոր....., առա....., ար.....ի....., ա.....պարար, ար....ան, գո....ի, խո....կոր, առա....ին, կո....կել, առա....նորդ, ար....., զի....ել, թռ....ել, թր....ել, բաղար....., ի....նել, կարկա....ել, մին....և, մե....., մի....և, մե....ք, մահի....., ող....ամիտ, ուտի....., ող....ույն, մահ....ակալ, առող....., ո....իլ, կա....աղակ, վեր....արան, կար....միտ, սր....եփ, խառնի....աղան....., որ...ակ:

Տե՛ս և հիշի՛ր

Երկշարք բաղաձայններ

Ղ-խ

ր-ռ

մ-ն

զ-ս

ժ-ջ

58. Բաց թողնված տեղերում համապատասխանաբար լրացրո՛ւ ղ կամ խ և կազմի՛ր ընգծված բառերի հականշային շարքերը:

Ա....բյուր, ա....ջիկ, ու....տ (սապատավոր կենդանի), խրո....տ, ա....տ (կեղտ), ա....տ (հիվանդություն), հա....ճապակի, ա....քատ, բո....կ, տա....տկալի, հ....կել, ճե....ք, կ....տար, գա....թ, դա....ձ, կմա....ք, դե....ձ, դե....ձանիկ, ե....բայր, զե....չ, թու....թ, կե....տ, սանդու....ք, ծ....նելույզ, փա....չել, սե....մել, կո....պեք, կո....ք, հա....թել, մե....ք, մ....կտալ, շա....կապ, շ....թա, թու....պ, ո....բ, ո....ջ, ո....կույզ, ցողաթաթա....., պ....տոր, ու....տ (երդում, դաշինք), փե....կ, ծ....նի, փո....ք, քա....ցր:

65. Քանի՞ բառ է սխալ գրված:

Վարդգես, հիպնոսացնել, բազկերակ, Մանազկերտ, տրոլեյբուզ, բզկտել, մսխել, մազ, մասնատված, մարզկենտրոն, պարտիզպան, մարսողություն:

ա/ մեկ գ/ երեք
բ/ երկու զ/ ունի

66. Լրացրո՛ւ տառերը և շարքերի բառե՛րը դասավորիր այբբենական կարգով:

ա/ ա...պագոռգոռ, ա....բասիր, ա....բիծ, ա....բաստանել, ա....պաճույճ, ա...բիոն,
բ/ բա....բակ, բա...բեր, ա....բարտավան, ա....փորձ, ա....պրոպաբեր, ա....պատճառ,
գ/ ա....բարիշտ, ինքնա....փոփ, գ....բեթարդ, ը...պանակ, բա....բասանք,
թ....կահարել, հա....պատրաստից,
դ) ջրա....բար, Սա....վել, Մա....վել, ճա...պրուկ, սի...ֆոնիկա....., փույթ:

67. Գրի՛ր տրված բառերի այնպիսի հոմանիշներ, որոնք ն կամ մ ունեն:

Մաքուր, խմել, գոռոզ, մեղադրել, ի մի բերել, շտեմարան, ասեկոսե:

69. ա) Որտեղ անհրաժեշտ է, լրացրո՛ւ հ տառը:

→ Օգտվե՛ք մեզ համար նախատեսված հետևյալ կախարհային հարցերով (Չ պատկերադրված 2 շարք է ստացվում):

ա/ հեղ....եղատ, անշնոր....քճանապար....ային, ապաշխար....անքընդ....անուր,
ընդ....արձակ

բ/ հեղ....եղուկ, աշխար....ակալ, նշխար...., ապաշխար....ել, հայթ....այթել,
աշխար....աբար.

գ/խոր....րդատու, խոնար....աբար, խոր....ին, օր....նանք, ընդ....ամենը, արհավիր....ք

70. Գրի՛ր տրված բառերի այնպիսի հոմանիշներ, որոնք առնչվում են հ-ի ուղղագրությանը:

ա/ ուղի, զղջալ, անդադար, համեստ, մտածել

բ/ անտաղանդ, աներեր, անմիտ/անիմաստ, քամահրել, ննջել

71. Կարդա՛ տեքստը և համեմատի՛ր քո իմացածի հետ, լրացրո՛ւ աղյուսակում:

Հայերենում կան բառեր, որոնց այս կամ այն բաղաձայնը կրկնատառ է գրվում, ինչպես՝
 –*ֆշշոց, բերրի, անդորր, դդում, փփիպ, օրրան, փոննա:*

Կրկնակ բաղաձայն ունեցող բառերը տարբեր խմբերի են բաժանվում.

- Բնածայնական բառեր, ինչպես՝ *դռռալ, բզզալ, ֆշշալ, սվվոց.*
- արմատի կազմում կրկնակ բաղաձայն ունեցող ոչ բնածայնական բառեր, ինչպես՝ *տարր, անդորր, բերրի, մրրիկ, ծծումբ, շշուկ, ինն* (կամ *ինը*).
- նույն հնչյունով վերջացող և սկսվող բաղադրիչներով կազմված բառեր, ինչպես՝ *այբբենական, երկկենցաղ, երրորդ, չորրորդ, քիմնաքրում.*
- հնչյունափոխված բառեր, ինչպես՝ *ուղղախոսություն* (ուղիղ), *ծննդկան* (ծնունդ), *հովվերգություն* (հովիվ), *օրրան* (օրոր).
- այլ լեզուներից փոխառյալ բառեր և անուններ, ինչպես՝ *արբա, փոննա, ֆինն, Ժաննա, Էմմա:*

Կրկնակ ն է գոյանում ն վերջնահնչյուն ունեցող բազմավանկ բառերի հոգնակին կազմելիս, ինչպես՝ *ավազաններ, թռչուններ, մառաններ:*

Հայերենին կրկնակ բաղաձայնները բնորոշ չեն, ուստի փոխառյալ բազմաթիվ բառերում օտար լեզուների կրկնակ բաղաձայնների դիմաց հայերենում մեկ բաղաձայն է գրվում: Օրինակ՝ *կոմունիստ, ակորդ, ասպարադ, դոլար:*

Պետք է չչփոթել *տարր* արմատով կազմված *տարրալուծել* «ամբողջովին բաժանել բաղկացուցիչ մասերի՝ գիտական հետազոտության նպատակով» և *տար* նախածանցով կազմված *տարորոշել* «տարբերել, զանազանել» բառի գրությունը:

Ես սա գիտեի:	Ես սա նոր սովորեցի:

72. Գրի՛ր երեքական բառ ըր, ոռ, նն, զզ, շշ, վվ կրկնակ բաղաձայններով:

73. ա) Լրացրո՛ւ անհրաժեշտ տառերը:

1. հո....անդական, ու....արկել, ըն....իմադիր, տա....ական, տա.....որոշել, մ....կահույգ, ու....աթիռ, դո....ար, ու....եգրություն.

բ) Բառե՛րը վերադասավորիր ըստ ուղղագրական միևնույն հատկանիշի (9 բառից բաղկացած 2 շարք է ստացվում).

2. գործու....ել, տա....երք, տանջա....ուկ, բնօ....ան, ծաղկափ....իթ, անդո....ավետ, տասներեքե....որդ, եր...ենցաղ, հե....ենիստական:

74. Գրի՛ր տրված բառերի հոմանիշները, որոնք կրկնակ բաղաձայններ ունեն:

ա) ծաղկել, բարգավաճել _____

բ) խաղաղ, հանգիստ _____

գ) հայրենիք, ծննդավայր _____

75. Արտագրի՛ր՝ լրացնելով բաց թողնված տառերը:

ա/ Թիթեղածած.... միհար....անի շինությունը՝ գետնա....որ ներ....նահարկով ու– ցան....ապատված– հողամասով,– մեր– թաղի– վեր....ին– բեկորներից– է,– որ– քառասունի....ը տարի առաջ կառուցել էր Պարսկաստանից հայրենիք վերադար–...ած վարսավիր Հակո....ը:

Հիշողությունների գիր....ն են գնացել հին թաղը՝ իր ոլորածի.... փողոցներով, կես....րվա– տա....ով ու իրիկնամու....ի փոշով, խե...ճ տներն ու քողտի....ները, վարսավիր Հակո....ը, որի բամ.... ձայնը հիմա էլ արձագան....ում է մեր ականջներում, պահապան գամ....ը՝ իր սարսա....ազդու հա....ոցով:

Անշու.... վարսավիրանոցը գտնվում էր տնից ոչ հեռու: Որ....ին՝ Սե....րակը, օ....նում էր հորն ու միաժամանակ սովորում նրա արհեստը: Ամեն ան....ամ, եր.... թաղի– անկար.... երեխաները քարեր էին նետում մու.... կարմիր– տանի....ին, Հակո....ը, անա.... զայրույթից կարմրատակած, դուրս էր վազում տաղավարից ու անե...քի –տարա... տեղում –անկար....ների գլխին:

76. ա/ Լրացրո՛ւ բաց թողնված տառերը:

բ/ Յուրաքանչյուր շարքում գտի՛ր և ընդգծի՛ր ուղղագրության կանոններին չհամապատասխանող «ավելորդ» մեկ կամ երկու բառ:

- ա) թ....վ....ալ, թ....թ....ալ, բա....բա...., գո....գո....ոց, մ....մ....ն, դյուրագ....գի....,
- ժ) –ո....կույզ, մ....կտալ, փե....կ, շա....կապ, կ....տար, պ....տոր,
- բ) –հա....ճապակի, պ....րանք, ա....պարար, բա....կոն, պ....նանք, վա....կատուն,
- գ) դեղ....ան, աղ....ան, դեղ....անիկ, փոր...աշրջան, հինավուր..., բար....իթողի,
- դ) –բացո....յա, գիր..., եր....վյալ, կր....ական, մեխմա..., կռ....նել, ճ....քավոր,
- ե) –մ....կահողմ, տա....որոշել, տա....ական, տանջա....ուկ, փ....ուն, մանրագ...ին,
- զ) ս....րթնել, սթա....վել, ս....րդել, հա....շտակել, ա....շահար, եր....ներանգ,
- է) –երկուստե..., դիցու..., քողտի..., արտասու..., աղորի..., մանրու...,
 ը)– աշխ....ժ, քնք....շ, համբ....ր, ճկ....թ, բազմաթ....ր, զգ....շ, մշակ....թային,
 թ) ա....բարտավան, ա....բարհշտ, ա....բասիր, ա....պագոռգոռ, ա....փոփ:

77. Տրված նախադասությունը ենթարկիր հնչյունաբանական վերլուծության:

Բերդի գլխին նստած ամպը վարագույրի պես մեկ ետ էր քաշվում, երևում էին պարիսպները, մեկ ծածկում էր կատարը:

Ձայնավոր	Ձայնեղ	Պարզ խուլ	Շնչեղ խուլ

Անվանական հարադրություններ	Բայական հարադրություններ

108. Տեքստից դ՛րս գրիր բարդ և ածանցավոր բառերը և դրանցով շարադրա՛նք կազմիր.

Հանդարտահոս այդ գետի արևահայաց ափին վեսմորեն բազմած էր լեռնաշղթան՝ սուրսայր կատարներով: Այն ավելի էր վեհացնում հոգեզմայլ ալպյան մարգագետինների գեղեցկությունը՝ երփներանգ, փարթամ, զմրուխտաշող: Ականակիտ գետը, բարձրաբերձ, երկնահուպ լեռնաշղթան, թավշականաչ մարգագետինները լուռ վկաներն են իմ խենթ մանկության:

Ու հիմա, երբ կրկին կարոտակեզ այցի եմ եկել ոսկեթև մանկությանս նվիրական, սրբասուրբ վայրերին, պղտորված աչքերիս առաջ իմ մանկության սրտահույզ պատկերներն են, որ լռելյայն գալիս են՝ որպես վաղուց անդառնալիորեն փշրված, անէացած քաղցր երազի բեկորներ:

Ածանցավոր բառեր	Բարդ բառեր

109. Լրացրո՛ւ բաց թողած տառերը: Տեքստից դո՛ւրս գրիր բարդ և ածանցավոր բառերը՝ դասդասելով երկսյուն (Տ-աձև) աղյուսակում:

Հազարաթույր ծաղիկները պճնազար-ել էին բուրաստանները, երազանման թիթեռների բույլերը ճախրում էին փար-ամ ու զմրու-տաշող կանաչների մեջ՝ անսահման հաճույք պատճառելով դիտողին: Արմավենիները, թզենիները, պչրանքով բուլորել էին ականակիլճակների շուրջը: Դրանցում ցոլացայտ ձկներ էին խայ-ում: Անուրջների պես հմայելով բուրումնավետ օդում՝ թռչկոտում էին դրա-տային հավքերը, և նրանց հո-եհմա երգերի դայլայլները կախարդում էին ունկնդրին: Ծանրասաղար- ծառերից կախված էին պտուղները՝ թուզը, արմավը և սերկևիլը: Թվում էր՝ բնությունը ցանկանում է զարմացնել իր շռայլությամբ: Լեռները լռելյայն կախարդվել էին, մթ-կա ձորերը՝ պապանձվել:

Բարդ բառեր	Ածանցավոր բառեր

112. Տրված գոյականների ու բայերի հարադրությամբ կազմիր հարադիր բարդություններ.

ա) գլուխ, միտք, ձեռք, երես, վիզ, խելք, պատի ձեփ, ոտք, քար, քիթ, հանգիստ, սիրտ, քամի, պար, լեզու, հետև, ջուր, բերան, տեղ, հանդես, ուսում, կտուր, խոսք:

բ) դառնալ, անել, տալ, գալ, ծռել, բերել, կախել, կանգնել, կտրել, մաշել, ածել, առնել, ընկնել, թերել, գցել, ասել, գնալ, ծեծել, ստանալ, կտրել, բացել:

113. Տրված բառազույգերով կազմի՛ր կցական բարդություններ՝ գործածելով կապ, շաղկապ և նախդիր.

այր, ծի	չափ, կշիռ	հարց, փորձ
ել, մուտ	առ, տուր	սար, ծոր
տուն, տեղ	ել, էջ	ինքն, ինքյան
խոչ, ոտ(ք)	օր, բուն	պատ, պատ
տուն, տեր	մերթ, մերթ	տուն, տուն
վար, ցանք	փոխ, փոխ	օր, գիշեր

114. Տրված բառե՛րը ենթարկիր բառակազմական վերլուծության (ըստ աղուսակի).

Անաշխատունակություն, անտարակուսելի, ազգակցական, մատենագիտական, հակազեղագիտական, ներդասակարգային, հակասահմանադրական, հրաձգարան, համաճարակաբանական, դասագրքային, անհեռատեսորեն, անբարեխղճություն, վարչատարածքային, բարձրագնացային, հակակարկտակայան, արյունարբու, անշնորհակալություն, մեծամասնական, գերագնահատելի, անանցաթուղթ, :անհաստատակամություն, հակադաշնակցական, անհամաձայնագիր, համագործակցային, ատամնաբուժություն, միամտաբար, գազանազսպական:

Նախածանց	Արմատ	Հոդակապ	Երկրորդ արմատ	Վերջածանց (ներ)

գ) Լրացրո՛ւ նախադասությունների բաց թողնված բազմիմաստ բառերը:

ա) Չնայած որ Հայկը, անտարակույս, շատ _____ էր, սակայն նրան էլ _____ ծանոթ էր վախի գագաթումը:

բ) Նա իր _____ էր համարում _____ ժամանակին

վերադարձնել:

(պարտք, քաջ)

դ) Ընդգծի՛ր փոխաբերական իմաստով գործածված բայերը:

Երգում է քամին, լալիս է նորից,
Անհույս ու անվերջ մղկտում է նա.-
Այս մուրթ գիշերում այնքան կա թախիծ,
Այնքան տրտունջ ու գանգատ կա հիմա: *Վ. Տերյան*

2. Հայտորոշիչ թեստ

ա) Խմբավորի՛ր տրված բառերն ըստ համապատասխան բառաշերտերի շերտերի:

Ծով, մետաֆիզիկա, գլոբուս, երիտասարդ, արևահամ, ջրահարս, քնքշաբույր, վիշապաձայն, տխրահնչյուն, նվագավար, ջրցան, ունկ, աչքածակ, կենսաժպիտ, քաղցր, քաղաք, գեղեցիկ, սկզբել, քեֆ, մարմանդ, գեղարդ, սպիտակ, ոտքերն ընկնել, սիրտ, ոսկեհանդերձ, խելառ, փչան, կոտոշ, գզվոտոց, նվնվալ, երկրակեղև, պարեգոտ, վիզ, հոնք, լյարդ, ընկարգել, անոթ, գեղասահք, զարթոն:

Հիմնական բառապաշար	Խոսակցական բառապաշար	Գրքային բառապաշար

բ) Հետևել բազմիմաստ բառով կազմիր նախադասություններ:

գ) Լրացրո՛ւ նախադասությունների բաց թողնված բազմիմաստ բառերը:

ա) Այդ համընդհանուր _____ մեջ բկլիկ տղան անվրդով վայելում էր քաղցր ու թանձր _____:

բ) Տիկնոջ _____ հաճույքից փայլեց, երբ շոշափեց մետաքսե գործվածքի փայլուն _____: (երես, շփոթ)

դ) Ընդգծի՛ր փոխաբերական իմաստով գործածված բայերը:

Երբ Հայաստան են ասում,
Քարն արթնանում է քնից,
Սիրտս թռնում է բնից,
Եվ կակաչները բլրից
Դեպի սարերն են վազում: Հ. Սահյան

3. Տրված բառերը ուղիղ և փոխաբերական իմաստով գործածիր նախադասությունների մեջ:

Կանաչ-կարմիրը կապել, սև օր, կարմիր արև, գորշ օր, կանաչ ճանապարհ, սպիտակ մահ, գլուխը կախ, թրի կտրած, քիթը ցցած:

8. Գրի՛ր տրված բառերի այնպիսի հոմանիշներ, որոնք ունեն՝

ե) ջ, ճ կամ չ	զ) ժ կամ շ	է) գ կամ ս	ը) դ կամ խ
կույտ	ստույգ	պատահոտել	ամպոտ
ձեռնածու	ուժգին	կամաց–կամաց	անշնորհակալ
ապաշխարել	մեղեդի	խայտաբղետ	խեղաթյուրել
կրճատել	կռվել	այգեպան	ծաղրածու

9. Տրված շարքներում ընդգծի՛ր այն բառը, ո՛րը հոմանիշ է՝

ա) թերություն բառին	բ) պարտադրել բառին	գ) մառախլապատ բառին
արատ	հարկադրել	թխպոտ
բաց	պարտավորեցնել	մթին
բացթողում	պատգամել	միգամած

**10. Յուրաքանչյուր շարքից առանձնացրո՛ւ հոմանիշները, կազմի՛ր հոմանշա-
յին շարքեր և ընդգծի՛ր հիմնաբառերը.**

ա) փառաբանել, գովել, դրվատել, բարեխոսել, խրախուսել, ներբողել, փառակալել, գովերգել, գովազդել:

բ) լուռումունջ, անխոս, անձայն, մնջախաղ, լուռ, անդորրավետ, ձայնագուրկ, լռելյայն,

գ) միշտ, անընդհատ, մշտադալար, անդադար, շարունակ, դեռ, երբեք, մշտական, մշտապես:

11. Գրի՛ր տրված դարձվածքների հոմանիշները (մեկ բառով).

- ա) ձեռք քաշել, լեզու առնել, բերանը ջուր առնել, ծայր առնել, կրակի գին
- բ) երկու խոսքով, մի շնչով, աչքը ծակ, մի գլուխ, թևաթափ լինել,
- գ) պատի ծեփ դառնալ, մտքից հանել, քրտինք թափել, սիրտ առնել,
- դ) վերջակետ դնել, գլուխ տալ, գլուխ գովել, բերան ծռել, դեմ դուրս գալ:

12. Հոմանշային շարքերը համալրի՛ր մեկական դարձվածքով: Դարձվածքներն ընտրի՛ր տրվածներից.

սիրտ տալ, թուք ու մուր տալ, խելքը կտրել, բուրդը քամուն տալ, ձեռք մեկնել, սիրտը փորն ընկնել, բերանը բաց մնալ:

- ա) ոգևորել-քաջալերել, խրախուսել, խանդավառել, գոտեպնդել, սրտապնդել,
- բ) ծեծել - գանակոծել, խարազանել, մտրակել, ձաղկել,
- գ) խայտառակել - անարգել, անպատվել, անվանարկել,
- դ) հիանալ - զմայլվել, սքանչանալ, ապշել, զարմանալ,
- ե) օգնել - աջակցել, նպաստել, օժանդակել, սատարել,
- զ) երկյուղել - վախենալ, սարսափել, սոսկալ, ահաբեկվել:

15. Սյունակներից ընտրի՛ր հականիշները և գրի՛ր դեմ դիմաց և դրանցով կազմի՛ր շարադրություն:

ա) իսկական	արդար	բ) հնարովի	ամբարտավան
շինծու	բնական	խոնարհ	թերի
վեհանձն	կեղծ	երկչոտ	թյուր
կայուն	անհաստատ	կատարյալ	կտրիճ
խարդախ	տմարդի	ճիշտ	իրական

16. Գրի՛ր տրված բառերի այնպիսի հականիշներ, որոնք ունեն՝

ա) գ, կ կամ ք	բ) դ, տ կամ թ	գ) ղ կամ խ	դ) ռ կամ ռ
մեծահոգի	խորդուբորդ	պայծառ	ավագ
թուլացնել	դանդաղել	հաստատել	խաղաղվել
ի վնաս	շարունակել	կարծր	լավատես
կեղտոտ	ծեր	պարտվել	երախտագետ

17. Գրի՛ր տրված բառերի տարարմատ հականիշները և դրանցից ընտրելով՝ կազմի՛ր շարադրանք:

	Հականիշներ	Տարարմատ հականիշներ
ա)	ժլատ, կայուն, ժրաջան, նպաստել, տեղատվություն, խարդախ:	
բ)	աղոտ, վախճան, պարտություն, անաչառ, ավերել, միշտ	
գ)	հանգցնել, պիղծ, կասկածել, խինդ, վաղանցիկ, քրքջալ	

25. Ո՞ր բառերը համանուն ունեն: Գրի՛ր համանունական զույգերի իմաստները և դրանք գործածի՛ր նախադասություններում.

- ա) բերան, բ) մատ, գ) քիթ, դ) ականջ, ե) մարտ գ) փող:

26. Բացատրի՛ր տրված բառաքերականական համանունները:

Նմուշ՝ որոշում (վճիռ) – որոշում (որոշել բայի անկատարը)

Աղաց-աղաց, խնամի-խնամի, վայրի-վայրի, զեկուցում-զեկուցում, իր-իր, մկան-մկան, փնթփնթան-փնթփնթան, անվանի-անվանի:

27. Բառային և բառաքերականական համանունները գրիր համապատասխան սյունակներում և բացատրի՛ր:

Խաղային-խաղային, անել-անել, հաչան-հաչան, շրջել-շրջել, հոր-հոր, աղի-աղի, թվային-թվային, շահում-շահում:

Բառային համանուններ	Բառաքերականական համանուններ

28. Շեղ գրվածների համանուն բառերը կամ բառաձևերը գործածի՛ր նախադասությունների մեջ:

- ա) Արեգը տեսրում *ծով* էր նկարում:
- բ) Այդ լուրը լսելով՝ ես *ավելի* հուզվեցի:
- գ) Մեծ եղբայրս ինձ *մադադի* մտով հյուրասիրեց:
- դ) Արինեն *խաղում* էր փոքր եղբոր հետ:
- ե) Լեոն լուռ ինձ *մեկնեց* գիրքը:
- զ) Անտառում սկսեց *վայել* չարագուշակ քամին:

- ե) աշխարհաբարյան բառեր,
- զ) արևմտահայերեն բառեր,
- է) ժողովրդախոսակցական բառեր,
- ը) բարբառային բառեր,
- թ) հեքիաթային բառեր

3. Ներկայացրո՛ւ՝ որոնք են հայերենի բառապաշարի շերտերն ըստ ծագման:

4. Կազմի՛ր ընդհանուր հայերեն բառերի ցանկ:

Շրջակա աշխարհը ներկայացնող բառեր	Հատկանիշ ցույց տվող բառեր

5. Գտի՛ր տեքստի հնաբանությունները, որոշի՛ր դրանց տեսակները:

Սենյակը, որտեղ նստած էր Սամվելը, ներկայացնում էր նրա ընդունարանը: Հատակը պատած էր նախշուն, բրդեղեն օթոցներով. անկյուններում դրած էին՝ զանազան ձևով, ծանր և թեթև նիզակներ, տեգեր, գեղարդներ, ջիդաներ, աշտեններ և երկաթյե ահագին լախտեր, բոլորը գեղեցիկ քանդակներով զարդարած, բոլորը ոսկեհուռ դրվագներով ազուցած: Իսկ սենյակի այն ճակատի վրա, որ կողմը դրած էր նրա գահավորակը, պատի վրա մեխած էր մի լայն վագրի մորթի: Այդ գազանին նա ինքն էր սպանել որսորդության ժամանակ, երբ դեռ տասնևութ տարեկան էր: Նրա վրայից քարշ էին ընկած զանազան զենքեր, կապարճ՝ լի նետերով, աղեղ՝ լայնալիճ, տապարներ՝ երկաթյա երկար կոթով, թեթև վահան՝ ուղտի թափանցիկ կաշուց պատրաստված, ծանր ասպար՝ պողպատից շինված և խոշոր կոճակների նման բևեռներով գամված, սաղավարտներ՝ կամ տեգի պես սուր կատարներով և կամ մազե ցցունքներով, զրահ՝ երկաթյա մանր օղակներից գործված, պղնձյա հաստ լանջապան, որի մեջտեղում բարձրաքանդակ դիրքով դուրս էր նայում մի գալարված վիշապ, զանազան թրեր, դաշույններ, վաղրներ՝ երկար և կարճ, ուղիղ և կեռ, միասայրի և երկսայրի, որոնց պատյանները պատած էին ոսկով ու արծաթով, որոնց կոթերը զարդարած էին ականակուռ գոհարներով, և որոնցից շատերը երկաթահատ էին ու դեղած: Հագած ուներ կաշյա նեղ վարտիքը, որի սրունքների վրա ամրացրած էր նույնպես կաշյա զանկապաններ: Ոտներին հագած ուներ մազե թանձր տրեխներ, նույնպես մազե տակերով: Գլխին դրած ուներ թաղիքյա բոլորակ գլխարկ, որի վրայի կերպասյա փաթոթի ծայրերը ծածկում էին մերկ պարանոցը և ծածանվում էին լայն թիկունքի վրա:

Ըստ Րաֆֆու «Սամվել» վեպի

Պատմաբաներ	Հնաբաներ

17. Հառվածից դո՛ւրս գրիր ժողովրդախոսակցական և օտար ծագման բառերը կամ դարձվածքները և գրի՛ր դրանց գրական համարժեքները:

Հառի աղան երկար նայում էր իր որդու թաղիքե վալիկներին, նրա տափակ փափախին և կարմիր շարֆին. մերթ երևում, մերթ կորչում էր զինվորների բազմության մեջ, մինչև որ անհետացավ:

Հառի աղան դուրս եկավ խանութից և բռնեց տան ճամփան:

Հասնելով տուն՝ դռան մոտ ոտները չքսեց երկաթե քերիչին, ինչպես անխախտելի պարտականությունն էր Հառիենց տանեցիների, և ներս մտավ: Իր մեծ հարսը, որ տան միջանցքում բուրդ էր ձաղկում, Հառուն տեսնելով՝ տիրացուի վարժությամբ, իբրև ծիսակատարության որոշ տեղը, ձայն տվեց.

- Շողո՛, Հառի աղաս էկավ, դայֆան բեր:

Բայց երբ Հառի աղան մրթմրթաց, «Հարամ ըլի դայֆան»՝ հարսին այնպես թվաց, թե երազումն է կամ մի անասելի դժբախտություն եկավ իրենց տան գլխին: Վրա ընկավ Հառու ոտներին, հանեց նրա կաշվե կալոշները և, տեսնելով Հառու շավվարի ցեխտոված տոտերը, վախեցած գնաց խոհանոց՝ տանեցոց իմաց տալու:

Հառի աղան մտավ «մեծ օդան» և կանգնեց մեջտեղը տխուր՝ արձանի պես:

Ներս մտավ Հառի աղայի կինը, Հառի մարը, մի ժիր ու նիհար կին:

- Ի՞նչ է, Հառի աղա, - հարցրեց:

- Ի՞նչ պիտի ըլի. թուրքը գուքա, հազրվեցեք:

- Օ՛ֆ, ամա՛ն, Հառի աղա, «թուրք, թուրք» առել անցել ես, քաղաքը լիքը սալդաթ է:

- Գլխեդ շատ մի դուրս տա, հազրվե՛, - հրահանգեց Հառի աղան:

- Թուրք չկա, չկա. դայֆադ խմե, - արագախոսեց ժիր կինը և դուրս գնաց:

Այդ միջոցին Հառի աղայի թոռը՝ Շողուն, մի կարմրաթուշ աղջիկ, դուուզ ձեռներով ներս բերեց կաթով սուրճը:

Ըստ Դ. Դեմիրճյանի

20. Նախադասությունների մեջ գտի՛ր տրված օտար բառերի հայերեն համարժեքները (նորաբանությունները):

Օնլայն, դեկուպաժ, գրաֆիկ, ֆայլ, մարքետոլոգ, ավտորիտար, ինտերնետ, DVD, մարկետինգ, մենենջեր:

21. Տրված բանաստեղծական տողերում գտի՛ր հեղինակային նորաբանությունները:

Եվ հրամայեց հավերժատեսիլ արարողը մեծ.

– Քանի աշխարհում շուշանները կան և համր են քանի՛

Շուշանալեզուդ մի սև շշուկ էլ մահի ահ չունի:

Բայց խելքդ գլխիդ դու թա՛գ դարձրու՝ տիվ ու գիշերով,

Որ չփոշոտվի մայրենիդ օտար լեզվափշերով:

– Ալելուիա, – ձայնեց վայրենաթոթով այս մարդն էլ իսկույն,

Ոտքն ընկավ, իբր խնկեց աստըծուն:

Ու մեծախորհուրդն արևածաղկի լեզուն էլ առավ

Պատվաստեց բերանն ուրիշ մի համրի՛ իր լեզվածարավ,

Սակայն սա հենց որ նուրբ լեզվավորվեց՝ վեր նայեց խաբված,

Չընկավ անմարմին ոտքն արարողի, որ մթնեց ապշած:

Ըստ Հովհաննես Շիրազի

